

Dualitatea semantică a conceptului terminologie

M. Cerepanova

Scopul acestui articol este de a prezenta dihotomia conceptului terminologie, evidențiind importanța terminologiei ca știință interdisciplinară, în care investigarea lingvistică a diverselor terminologii are o importanță incontestabilă.

Standardul internațional ISO 2000 impune o dublă perspectivă asupra terminologiei:

- ansamblu de desemnări aparținând unei limbi de specialitate ;
- știința studiind structura, formarea, dezvoltarea, folosirea și gestionarea terminologiilor în diverse domenii [1].

În fapt, chiar în lucrările de terminologie nu a existat un acord în privința definirii terminologiei. Conceptul terminologie în *Le nouveau Petit Robert* are mai multe accepții :

- vocabular al unui domeniu profesional ;
- ansamblu de termeni sau, prin grila lingvistică, studiu al termenilor și al altor desemnări proprii limbajelor specializate [2].

După A. Bidu-Vrănceanu conceptul de terminologie are, în lingvistică, mai multe valori:

- reprezintă un *limbaj specializat* sau un *sistem științific* prin care se realizează o comunicare de specialitate, non-ambiguă, cu rolul de a transmite cunoștințe într-un anumit domeniu de activitate;
- reprezintă corpusul de termeni dintr-un domeniu, caracterizați prin univocitate, non-ambiguitate și relații lexico-semantice proprii;
- este folosit pentru a denumi o știință interdisciplinară care realizează o ierarhizare a conceptelor și analizează problemele „codajului lingvistic și non-lingvistic” [3].

Așa cum este definit în lucrările de lingvistică, lexicul unei limbi este format din totalitatea cuvintelor, în diversitatea lor.

Această totalitate numită și *lexic general* este, de fapt o dimensionare abstractă a vocabularului unei limbi deoarece niciun vorbitor nativ nu este cunoscătorul absolut al acestuia. Ținând cont de anumite criterii bine fundamentate, lingviștii au identificat în cadrul *lexicului general* partiții, reprezentate de *lexicul specializat* utilizat pentru comunicarea în anumite domenii științifice și de *limba comună* folosită de nespecialiști.

După M.T. Cabré, *comunicarea specializată* nu este o formă complet diferită de *comunicarea generală*, cunoștințele științifice nefiind nici uniforme, nici total separate de cunoștințele generale. Din punct de vedere lingvistic, o terminologie nu apare ca un ansamblu de noțiuni, ci ca un ansamblu de expresii denumind în limba naturală noțiuni relevante dintr-un domeniu de cunoștințe foarte bine delimitat. Cu alte cuvinte, *lexicul comun* reprezintă cuvintele care asigură înțelegerea comunicării între vorbitori la nivelul unei limbi, iar *lexicul specializat* sau *terminologiile* însumează cuvintele/termenii corespunzători domeniilor de activitate profesională [4].

Limbajul specializat este, deci, o componentă a *limbii generale* sau o continuare a acesteia. Atât *limba generală*, cât și limbajele *specializate* nu sunt delimitate strict și nu sunt „impermeabile”. Din contra, există o mișcare continuă, în toate direcțiile, existând o permanentă înnoire și îmbogățire. Complexitatea crescândă a cunoștințelor de specialitate și a informațiilor, în general, interdisciplinaritatea domeniilor necesită eforturi speciale pentru a realiza o comunicare adecvată.

De aceea, **terminologia**, în același timp disciplină și câmp de cercetare, joacă un rol esențial în facilitarea și accelerarea comunicării științifice. Scopul unei teorii a *termenilor* este descrierea formală, semantică și funcțională a unităților care pot câștiga o valoare terminologică, înregistrarea acestor valori și exprimarea relațiilor stabilite cu alte semne ale aceluiași sistem sau cu sisteme diferite.

Analizând viziunile diferitor cercetători referitoare la conceptul de terminologie, putem constata că terminologia ca

știință reprezintă „disciplina care se ocupă de comunicarea specializată, realizată fără echivoc într-un anumit domeniu științific, tehnic, profesional” [3; p. 65] și are în vedere studierea și structurarea sistemelor noționale ale unui domeniu specializat. Cu alte cuvinte, **terminologia** reprezintă, în primul rând, *vocabularul specializat* al unei științe, fiind un ansamblu de termeni, denumiri, dintr-o limbă naturală, care desemnează concepte specifice (astfel obținând și o noțiune de terminologii); în al doilea rând, ea constituie *disciplina* care studiază pe de o parte noțiunile și desemnările lor, iar pe de altă parte metodele specifice activității terminologice.

O altă accepțiune a interdisciplinarității terminologiei este aceea că supune analizei problemele generale ale terminologiilor: logica cunoștințelor, ierarhia conceptelor, codajul lingvistic și non-lingvistic, problemele îmbogățirii vocabularului specializat.

În concepția lui E.Wüster terminologia este o știință interdisciplinară datorită caracterului complex al *termenului* care aparține, deopotrivă, „lingvisticii, logicii, ontologiei, informaticii și științei lucrurilor” [5].

Termenul în accepție normativ-prescriptivă este o unitate a cunoașterii strict definită, având conținut univoc precis, utilizat într-un anumit domeniu și introdus într-un sistem cu o ierarhie conceptuală precisă. Definiția *termenului* conduce la relația dintre acesta și cuvânt-concept-obiect, un cuvânt devenind termen când i se atribuie o semnificație independentă de variațiile induse de accepții și de utilizările în context. Distincția dintre *unitățile lexicale ale limbii generale* și *termeni* este, uneori, greu de făcut datorită faptului că ambele categorii coexistă în cadrul limbii, iar partajarea lor poate părea artificială (mai ales în cazul științelor umaniste). Aceasta și pentru faptul că există trăsături specifice comune: semantismul, forma și combinațiile lexicale și gramaticale. Distincția este posibilă totuși prin specializarea lingvistică asociată unui domeniu al cunoașterii (științific, tehnic, social etc.).

Primii terminologi (reuniți în cadrul Cercului de la Viena și având ca reprezentant pe E. Wüster) au considerat *termenul* ca fiind similar unei „etichete” care ajută la denumirea unui concept, fiind definit în funcție de raporturile pe care le întreține cu alte concepte ale unui domeniu al cunoașterii. Acest postulat îngreădea comparațiile dintre unitățile lexicale ce aparțineau limbajului general și limbajului specializat. Dar cercetările ulterioare au făcut ca teoria clasică să fie contestată. Mulți lingviști au pus în evidență faptul că termenii reprezintă entități lingvistice complexe, ce pot fi supuse unor variații de natură diferită (morfologică, sintactică sau semantică). De asemenea, unele studii au relevat faptul că unitățile lingvistice care aparțin lexicului comun pot căpăta valoare terminologică prin utilizarea lor în texte specializate. De aceea, în noua viziune, activitatea terminologică poate fi descrisă schematic în trei etape principale: extragerea termenilor, structurarea corpusului și delimitarea domeniului.

În acest articol am realizat o scurtă trecere în revistă asupra cercetărilor referitoare la terminologie. Identificând cele două accepții ale acesteia: *terminologie* (știință interdisciplinară)/ *terminologie sau terminologii* (limbaje specializate), constatăm o interacțiune și o interdependență a celor două noțiuni, menționând că perspectiva comună de cercetare pune în valoare, în același timp, diversitatea problemelor și caracteristicilor, cât și dinamica terminologiilor în general.

Bibliografie:

1. Norma Internațională ISO 1087 -1/2000 *Travaux terminologiques, Vocabulaire. Théorie et applications*
2. Dictionnaire *Le Petit Robert*, 1995, vocabulaire particulier utilisé dans un domaine professionnel ; ensemble structuré de termes.
3. Bidu-Vrănceanu A., 2002, *Lexic comun, lexic specializat*, Universitatea din București, <http://ebooks.unibuc.ro>
4. Cabré M.T., *La terminologie. Théorie, méthode et applications*, Paris, Armand Colin, 1998.
5. Wüster E. *La terminologie*, Paris, 1981.